

František Palacký.

Každá kapka prý jest světem a každý svět má své nebe, toto na blankytě svoje hvězdy, avšak jediné jen slunce! Chťice promluví o muži hodnoty Palackého, musíme tak učiniti velice pozorně, poněvadž jedná se o heroa nevyrovnatelné popularity, veleducha vědění a politika rázu směrdatného, který dovedl rozpoznati situaci, poznal účelné prostředky a energicky šel za cílem. Palacký jest fenomenálním zjevem v historii českého národa, jeho tvůrčí silou, jenž čarovným proutkem svého genia na historických tradicích vykouzliil pantheon slávy českého lidu a jeho české rytířstvo vyvedl z Blaníku doškových střeč na světový turnaj, káče hradby soudobých předsudků různých epigonů.

Všecko působení a veřejnou činnost Palackého rozděliti dlužno ve tři směry, kterými se brala a z nichž každý by byl dostačil vyplniti život člověka a jej učiniti nesmrtelným v dějinách svého lidu. Palacký byl českým vlastencem, jenž zabránil dokonání díla po bitvě na Bílé Hoře na českém lidu počatého, Palacký byl historikem českého národa, kterýž poukázáním na jeho slavnou minulost povzbudil k sebedůvěře, Palacký byl českým politikem prvního řádu, který znamenitě postřehl nezbytné podmínky jeho budoucí prosperity a velkou črtou podal obrisy české politiky, která ve federalisaci národů rakouských a jich nezávislosti na německé říši měla své základní kameny.

Čtrnáctého června běžícího roku bude tomu sto let, kdy v moravském Betlehémě, vsi Hodslavicích, narodil se spasitel českého národa! Otec jeho byl evangelickým učitelem a se syna se měl státi evangelický misionář. Nejprve studoval v Trenčíně a odtud odebral se do Prešpurku, kde seznámil se s Palkovičem, Šafaříkem a prostřednictvím tohoto s Janem Blahoslavem v Jeně dlcím. V r. 1817 vydal v Hromádkových "Prvotinách pěkných umění" svou prvou literární práci, totiž překlad několika zpěvů "Ossiana." Rok později vydal společně se Šafaříkem v Prešpurku "Počátky českého básnictví, obzvláště prosodie," čímž upozornil na sebe Jungmanna, jehož přátelství sobě tím vydobyl. V roce 1823 přišel Palacký do Prahy, kde bratrsky se jeho ujali Jungmann, Presl, Vaněk a Dobrovský a na přímluvu posledního světeno jemu sepsání monografie Šternberků hrabětem Františkem ze Šternberka, jenž jej krátce na to jmenoval svým archivářem se služným 200 zlatých. To bylo rozhodným momentem pro celý život, pro celou činnost Palackého, tím položen základ ku historickým jeho studiím a zde také začala záslužná jeho činnost v zájmu českého musea, pro něž celou duši pracoval a do této doby padá památný a často citovaný jeho výrok, jímž odpověděl na pochybnosti projevené šlechtěním hrab. Kašparem ze Šternberka a Dobrovským o možnosti zachování českého národa a jeho řeči: "Budeme-li všichni tak se chovati, pak ovšem že zahynouti musí národ náš hladem duchovním; jáť aspoň, kdybych byl třeba cíkánského rodu a již poslední jeho potomek, ještě za povinnost bych si pokládal, přičiníti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná po něm zůstala památka v dějinách člověčenstva!"

V roce 1827 počal vydávati Musejník, jehož německé vydání vo čtyrech letech zaniklo a téhož roku byl vyzván aby pokračoval v Pubičkové "Chronologische Geschichte Boehmens."

V roce 1829 byl zvolen dějepisem stavů českých, avšak tepr-

vé v roce 39. byl co takový po dlouhých bojích a nevrázení vídeňské dvorní komarilly na různé zakročení hrab. Mitrovského císařem Ferdinandem uznán. Jmenováním tím byly Palackému otevřeny dvě vše musejních, státních a šlechtických archivů v Rakousku a cizozemsku, čehož Palacký znamenitě využítkoval ve Vídni, Mnichově, Drážďanech, Berlíně, Basileji, Frankfurtě a jmenovitě v Římě ve Vatikánu, kde opsal přes 400 velice důležitých listin, týkajících se české historie. Obrovská jest řada spisů Palackého, z nichž nejdůležitějším jsou dějiny českého království až do roku 1526. Palacký byl historikem velkého slohu, kriticky objektivním, bez círátu a fantastických episod kronikářů, který do bě a bedlivě rozvážil, než úsudek svůj napsal! Alexander Veliký stanov nad mohylo nasypanou Achilleovi prý pravil: "Šťastný mláďče, jenž v Homérovi nalezl jsi věštc své slávy!" Čím byl by snad do dnes světu Hus, Žižka, Prokopé, Jiří z Poděbrad, Otakar II. a Karel IV. nebýti Palackého a jediné křesťanské lásky římské církve, která tak ráda, nemohouc v srdcích věčného českého lidu, aspoň v předsudcích zabeđených šlechtických synků z našich velikánů, mučedníků a bojovníků za svobodu a vlast' udělala "bandu lupičů a žhářů!"

Činnost Palackého co českého vlastence vůbec ani oceniti nelze. Když Palacký se objevil ve společnosti českých literátů, bylo to v době, kdy nad dalším trvání českého lidu co samostatné národnosti dělán kříž nejen jeho hrobaři samými, nýbrž i uvědomělými, českými nadšenými vlastenci, jakými byli Dobrovský a Kašpar ze Šternberka. Soudobý národovec vypravuje, že kdyby tehdy byla spadla střecha síně, ve které čeští vlastenci shromáždění byli, bylo by bývalo po českém národě. A když všiccí zoufali, Palacký věřil v genia českého lidu a doufal, s celou energií pracoval a na základní kameny kladl další kvádry ochranné zdi, za kterou my, epigoni, dnes se bráníme germánské záplavě. Hus nám dal naše národní vědomí a první povzbudil ke toužení po svobodě ducha a duše, Žižka prakticky nás přesvědčil o naší osobní síle, ale Palacký z posledního tuctu zbylých Čechů vykouzliil milionový český národ, jej vedl, jako Mojžíš Židy z Egypta, ze smrtonosné lethargie, nám dal zákony naší národní existenci! Přišli krátkou jest doba, kdy ztratil lid svého patriarchy, stále žijeme pod dojmem nedobojovaného našeho národního zápasu a dosud nemohli jsme spravedlivě historicky oceniti jeho význam a jeho cenu. V našem národním Pantheoně máme muže světového významu, ale zajisté že všiccí, kdyby mohli promluvit dnes a rozhodnout komu mezi nimi samými dáti olympickou cenu, věru že oliva vítěze by ozdobil Palackého skráň!

Palacký byl českým politikem, českým par excellence! Tou cestou, kterou on vyznačil, tou do dnes se běfe česká delegace, a kdo objektivně posuzuje, vidí, že dokud sleduje se Palackého meta, reba v cestě bylo kamení, předce aspoň červánky se rdí našeho národního osvobození, kdežto kdykoliv nějaký samozvaný Epimetheus chce zkoušet svou tvůrčí sílu, vždy klesáme hloub a desetiletí nás stojí, abychom se vrátili tam, odkud jsme vybočili. Palacký jest otcem myšienky federalisace rakouských národů, Palacký odmítnul drzost germánských boucharů, kteří nás zvali na sněm do Frankfurtu, svým památným listem ze dne 11. dubna, 1848, a řekl panstvu, že země koruny české nikdy nestály v léním právu ku německé říši,

Palacký protestoval proti oběsní vídeňské říské rady vůbec! Nám nelze vypočísti na odměřená redakční prostoře vše, co Palacký, co politik pro národ náš vykonal, to vypsati vyžadovalo by prostory knih, my jediné letem jeho činnosti dotknouti se můžeme, abychom, pokud v naší moci, český lid upozornili na význam muže, jehož staletá památka v krátce slavena bude, jemuž nemáme v dějinách rovna a který právem ve všech českých vlastech jmín jest "Otcem vlasti!"

Co stojí válka?

Válka jest tím nejdrazším luxusem, jakýž kterýkoliv národ může si dovoliti a stav národního dluhu jest teploměrem, kterýž v čase války rychlým stoupáním a v čase míru neustálým sice avšak pozvolným klesáním nejlépe ukazuje nám vliv války na finance národní. Ve válce francouzské, kteráž r.

jest, že mírumilovné Hollandsko následuje hned za Anglií s \$3.75, načez přijde válečné stále naladěné Německo s \$2.50. V Dánsku každý poplatník platí \$2.25, v Rusku a Španělsku po \$2, v Rakousku, Itálii a Belgii po \$1.75 a v Portugalsku \$1.50, kdežto ve Sp. Státech na vydržování, jak armády tak i námořnictva pouze \$1 na každého poplatníka ročně připadá. Částky tyto postačí ovšem výhradně jen v čase míru a vzrůstají tím více, čím více možnost války se sesiluje.

Mnoho-li as tak vlastně velká válka stojí, seznáno býti může nej lépe z krátkého výkazu sum, již v poslední polovici století k účelům válečným vynaloženy byly. Výlohy, spojené s poslední válkou řecko-tureckou, nemohou dosud ani přibližně odhadovány býti, vzor tomu však možno tvrditi, že, ač kampaň poměrně jen velice krátkou byla, přec byly tak znač-

jené s četnými menšími srážkami v posledních 20 letech, tu obdržíme obrovskou částku 15,000 milionů, tak že by připadalo z toho \$12.50 na každou osobu na celém světě.

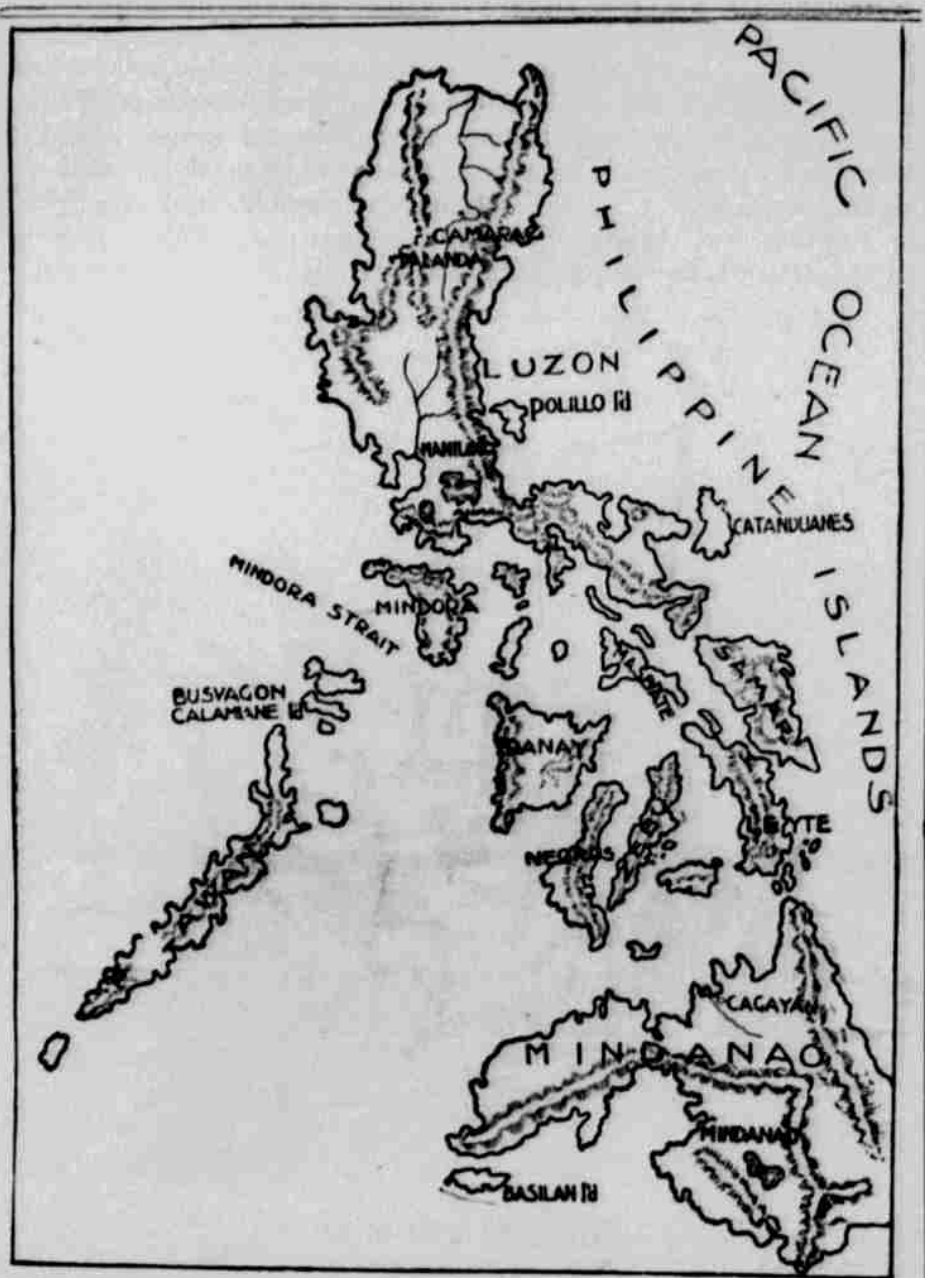
Tolik o peněžní stránce války. A kolik že životů lidských v oběť si vyžádá?

V americké občanské válce, kteráž v ohledu tom prvního místa zaujímá, ztratily státy severní 280,000 mužů a státy jižní 520,000 mužů, tak že celkem tuž 800,000 životů lidských utraceno bylo. Válka rusko-turecká, vezmeme-li peněžitý náklad za měřtko, byla ještě zhubnější, neboť padlo v ní 225,000 mužů, kdežto ve válce prusko-francouzské ztratili vítězové 60,000 a Francouzi 150,000 mužů. Ve válce krímské zahynulo dohromady 150,000 mužů a ve válkách italské r. 1859 a rakousko-pruské r. 1866 pobito po 45,000 mužích. Na 40,000 mužů padlo ve válce zulu-kaferské a afgánské a výpravy mexická, marocká, paraguayská a kočičinská vyžádaly si kolem 70,000 mužů za oběť. Celkem zahynulo tuž v uvedených tuto válkách 2,200,000 mužů a ostatními menšími bitkami zajisté počet tento na 2,500,000 zvýšen bude, kterýžto počet životů lidských v posledních 50 letech při průměrném vydání \$6000 za život molachu války obětován byl.

Filipíny.

Jak jsme v našem pátečním čísle předvídali, stalo se. Již v sobotu večer došlo ku bitvě, která slavně skončila a vítězny prapor nepřemožitelné Americké Unie pokryl čerstvým avfínem a novou válečnou kořistí! Myslíme, že v těchto pohnutých dobách největší pozornost upřena jest na "pole" válečné, ke Kubě a Filipínám! Statistický přehled Kuby podali jsme před čtrnácti dny, před týdnem objasnili jsme politickou situaci u Filipin a aby obraz byl úplný, chceme jej doplniti statistickým, národopisným a historickým náčrtkem!

Filipíny (špan. Islas Filipinas), špan. souostroví v záp. části Tichého okeánu, mezi 4 a 22 stup. s. š., 117 a 127 stup. v. d., nejsevernější z malajských ostrovů, oblévané na záp. mořem Čínským, na jihu Celebeským, na vých. Tichým okeánem. Skládají se asi ze 2000 ostrovů a ostrůvků, jež lze rozděliti v následující skupiny: Luzon s vedlejšími ostrovy, Mindoro-Masbate, Visayas, Mindanao, Calamianes a Palauan, Sulu a Basilan; celé souostroví zaujímá 296.182 čtver. Velikost Luzon a Mindanao daleko nad ostatní ostrovy vynikají. Veškeré ostrovy, na nichž převládají staré útvaru geologické, jsou hornaté, vykazujíce vysoké sopky, buď již vyhaslé, nebo ještě činné. Zemětřesení jsou velmi častá a zhubná Jezer a lagun mnoho, z řek největší na Luzonu Cagayan, na Mindanau Agusan. — Podnebí, jež se hlavně v sev. Filipínách řídí pravidelnými monsuny, vykazuje tropická vedra a značné množství srážek. Horké počasí roční (secas) počíná v březnu a stoupá až do května nebo června, kdy příchodem jihoz. monsunu počíná doba deštivá, trvajcí až do října; v listopadu přichází sev. vých. monsun a jím suchá a studená perioda. Nejsušším měsícem jest duben, nejdeštivějším červenec. Teplota pohybuje se v Manille během roku mezi 59 stup. F. a 97 stup. F. — Minerální bohatství ostrovů jest velmi značné, jeho užívání však zanedbáváno. Zlato a železo je na všech ostrovech, první hlavní na Luzonu a Mindanau, měď na Luzonu, uhlí kamenné hlavně na prostředních ostrovech. Vedle množství síry nalézá se tu i rtuť, kamenec,

MAPA OSTROVŮ FILIPÍNSKÝCH.

V souostroví filipinském nalézá se prý tak velký počet ostrůvků, že skutečný počet jich ani znám není a odhaduje se, že těch menších jest více jak 1200, kdežto devět jest jich větších a sice jsou to: Luzon, Panay, Zebu, Leyte, Bohol, Negros, Samar, Mindanao a Mindoro. Rozloha jich odhaduje se na 120,000 čtverečních mil a obyvatelstvo as na 7,500,000. Manila, hlavní město, před nímž loďstvo španělské loďstvem našim tak slavně poraženo, čítá na 390,000 obyvatel, hlavně to španělských kreolů, čínských míšenců a domorodců. Přítav tamní jest jedním z největších a nejlepších na světě a místa prý by tam bylo pro veškeré loďstvo Evropy.

1792 započala, vzrostl dluh anglický téměř o \$1,500,000,000 a během válek napoleonských o dalších téměř \$1,600,000,000. V následovních na to 40 letech míru klesnul dluh národní o \$455,000,000, během však následovní na to války krímské a povstání v Indii dalších \$200,000,000 dluhu přiděláno. Od doby též uplaceno bylo více jak \$750,000,000 a dluh anglický přítomně téměř \$3,285,000,000 obnáší.

V době přítomné nejen že jeden každý národ vojsko své pilně těmi nejnovějšími a nejzhubnějšími zbraněmi opatřuje a ročně miliony dolarů na to vynakládá—jedinká Anglie věnuje na výzbroj \$200,000,000 ročně—ale mnohé vlády připravují si již také pro případ války poklady válečné, do milionů sahající, z nichž by výlohy mobilizační kryty byly.

I v čase míru ten nejmenší mráček na obzoru válečném působí značnou měrou na kapsu poplatnictva. Ve Francii připadá z vydání odboru vojenského na jednoho obyvatele ročně \$4.55 a v Anglii má to poplatnictvo pouze jen o 25c. laciněji. Zvláštěm věru

nými, že k finanční zkáze obou zemí úplně postačí.

Nejdrazší válkou posledních let byla občanská válka naše z r.1861 při kteréž válečné výlohy států severních na 4800 milionů dolarů a států jižních na 2300 milionů dolarů—celkem tedy obnášelo vydání válečné neméně než 7100 milionů. Žádná z válek evropských v posledních 50 letech nevyžadovala nákladu tak obrovského; válka prusko-francouzská stála 2500 milionů, válka krímská 1700 milionů a válka rusko-turecká r. 1877 více jak 1000 milionů. Sumy tyto reprezentují náklad válečný během posledního století a oněch 330 milionů, jež stála válka rakousko-pruská v roce 1865 a oněch 300 milionů, jichž vyžádala si válka italská r. 1859 hrají v rozpočtu tom úlohu pranepatrnou. Mimo uvedených tuto válek stály válka se Zulu-kafry a afgánská v r. 1879 as 300 milionů a as 230 milionů krytí bude výlohy, spojené s výpravami do Mexika, Maroka, Paraguay a Cachin-Činy. Čásky tuto uvedené činí dohromady 13,000 milionů dolarů a připočteme-li k tomu vydání, spo-